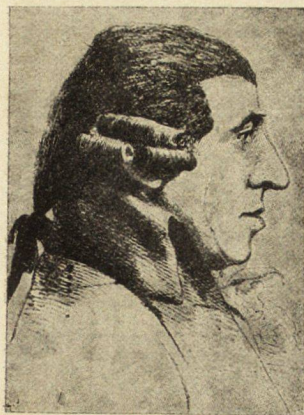

кестър а—единъ голѣмъ бройсимфонии. Тѣзи симфонии направятъ бързо името на Х. известно въ цѣла западна и срѣдна Европа, и той започва да получава покани отъ голѣми музикални центрове въ

Йозефъ Хайднъ

чужбина, като: Парижъ, Лондонъ и др. — да имъ гостува, като дирижира свои симфонии. Ала князътъ е ревнувалъ твърде много своя гениаленъ капелмайсторъ за неговата слава и, още — отъ страхъ да не го загуби, не му е давалъ отпускъ, и не му е позволявалъ, изобщо, да се отдалечава отъ двореца му. Но замѣстникътъ на князъ Николай е билъ рѣзка противоположностъ на своя предшественикъ, и — поради малка склонностъ къмъ изкуствата, той разпуска оперната и драматическа трупы, а сѣщо и оркестра, като оставя само духовата музика. Хайднъ бива пенсиониранъ, и мапуша Айзенщадтъ, като се установява на постоянно мѣстожителство въ Виена. Независимъ отъ княза и други ограничения, той вече се отзовава на покани отъ чужбина, и на 15 декемврий 1790 г., заедно съ своя импресарио, се отправя за Лондонъ, дето пристига на 2 януарий 1791 г. Приемътъ въ

английската столица е билъ блѣскавъ, концертътъ минава съ триумфаленъ успѣхъ за Х., еднакво, и като компонистъ, и като диригентъ. Това първо пжгуване било свързано съ условие — да напише шестъ симфонии, което той направя, а освенъ това, тукъ компонира и нѣколко струнни квартета и други творби. На 6, 7 и 8 юлий 1791 г. — въ Оксфордъ ставатъ тържества въ честь на Х. — по случай възвезждането му отъ тамошния университетъ въ степенъ „докторъ на музиката“ hon. causa — въ благодарностъ на което той препраца единъ тригласенъ „рачешки“ канонъ. Презъ време на пребиваването си въ Лондонъ, Х. е ималъ случай да чуе, на Хенделовитъ тържества, дветъ оратории „Израилъ“ и „Месия“ на Хенделъ. Впечатлението му отъ „Месия“ и, особено отъ величественото „Алилуя“ е било толкова силно, че Х. не е могаль да удържи наплива на чувствата си и, трогнатъ до глбинитъ на сърдцето си, възкликва: „Той е майсторъ на всички насъ“. Това приобщение съ ораториитъ на Хенделя подтиква Х. да напише, въ последнитъ години на творчеството си, дветъ оратории: „Сътворение“ и „Четиритъ годишни времена“ — творения, които се нареждатъ, по художествена значителностъ, на една линия съ Хенделовитъ. Едно отъ последнитъ му творения е австрийския химнъ: „Gott erhalte Franz den Kaiser“. — Последнитъ му години биватъ смутени отъ французската окупация, която твърде много оскърбява неговото родолюбиво чувство — като истински австриецъ. Последвалата на 10 май 1805 г. бомбардировка на града изплашва Х. и, макаръ че единъ французски офицеръ, за неговата най-голѣма изненада, за да му засвидетелствува уважението си, му изпѣва арията: „Съ достоинство и величие причинено“ отъ „Сътворението“ — въ душата му не могло да изчезне залѣгналото чувство на мъка, и на 31 май той склопа очи.

Голѣмото историческо значение на Х. лежи въ установяването (не създаване) формата на класическата симфония (въ сонатна форма), което указа мощно влияние върху развитието на инструменталната музика на XIX вѣкъ. Неговата пло-